

Referens
2020-002481

Datum
2020-11-25

Diarienummer
SBK 2017-2332

Sofia Hammarstrand
ST-läkare
sofia.hammarstrand@vgregion.se

Pernilla Almerud
Yrkes- och miljöhygieniker

Sandra Johannesson
Yrkes- och miljöhygieniker

Bakgrund

Miljömedicinskt Centrum (VMC) kontaktades av planavdelningen, Stadsbyggnadskontoret på Varbergs kommun med en förfrågan om en miljömedicinsk bedömning av detaljplanen för ett bostadsområde med hänsyn till närliggande hästverksamhet. Planbeskrivning och kartmaterial samt avstånd mellan planområde och hästgården har erhållits.

Planområdet och närliggande hästverksamhet

I området är 3 stycken etapper med bostäder planerade, varvid etapp 1 redan är byggd och etapp 2 håller på att byggas. Den närliggande hästgården har ett stall med två hästar. Stallet har plats för ytterligare en häst vilken kan komma att bli aktuellt. Det finns en öppen gödselplatta direkt utanför stallet. Det finns i dagsläget två tillhörande hagar. Den ena hagen ligger öster om stallet och används året runt. Den andra hagens långsida ligger i anslutning till tomterna i etapp 2 avgränsade av en rad av träd samt en gårdsgård och denna används under sommarhalvåret.

Varberg har lokala riktlinjer för nybyggnation och hästhållning från 2004 som anger minst 200 m från enskild hästgård och 50 m till hagar och ridstigar. I förslaget för etapp 3 kommer några enstaka tomter i områdets södra ytterkant att ligga inom 200 m från stallet och inom 50 m från sommarhagens kortsida.

Hästallergi

I den nationella miljöhälsoenkäten från 2007 (Miljöhälsoberättelse 2009) uppgav 8 % av de vuxna allergibesvär av varierande grad mot hästar. I miljöhälsoberättelse 2005 (Socialstyrelsen) hänvisas till att svenska studier visat att ca 15-18 % av alla barn är sensibiliserade mot pälsdjur som katt, hund eller häst. Att vara sensibiliserad behöver dock inte innebära att man har kliniska tecken på allergisjukdom, d.v.s. att man får symptom. Det är inte känt vilken grad av exponering som krävs för att en allergisk person ska få symptom och den individuella variationen kan förväntas vara stor.

Spridning av hästallergen

Antalet studier som har undersökt spridning av hästallergen från hästverksamhet är fortfarande begränsat. I studier har såväl luftburet som sedimenterat damm insamlats på olika avstånd från stall och hagar. Luftprover utomhus har visat att luftburet hästallergen avklingar relativt snabbt med avståndet. Mätningar (ca 200 luftprover) kring en hästanläggning med 32

hästar i Uppsala visade att på avstånd 50 till 100 m från stall eller hage kunde hästallergen detekteras i ca hälften av proverna (Elfman m fl., 2008). Uppmätta lufthalter hästallergen på 50 till 100 m avstånd från stallområdet var mindre än 5 % av nivåer uppmätta precis utanför stallets ingång. Halter inne i stallet var mycket högre. Andelen prover med detekterbara halter minskade betydligt vid ett avstånd på 200 m eller mer. Hästallergen spreds längre i vindriktningen och nivåerna var generellt högre på sommaren än på vintern.

I en annan svensk studie analyserades sedimenterat damm i och utanför bostäder i närheten av två stall med 30 respektive 100 hästar (Emenius G m fl., 2009). I prover tagna på balkonger belägna inom 250 m från ett stall kunde hästallergen detekteras i 15 av 19 prover. I prover tagna i bostädernas vardagsrum kunde hästallergen påvisas i 6 av 23 bostäder. I tre av dessa hem hade någon familjemedlem regelbundet kontakt med hästar och i tre hade ingen hästkontakt. De tre bostäder där ingen hade kontakt med hästar låg mycket nära stall (inom 20 m) (Emenius G m fl., 2009).

Luftprover uppmätta på 100 till 200 m från stallet i Uppsala (Elfman m fl., 2008) var nivåmässigt jämförbara med halter uppmätta i vissa offentliga miljöer, t ex på bussar och skolor. Studier i Stockholms- och Uppsalaområdet har visat att uppmätta halter av hästallergen i klassrum var signifikant högre där många elever hade hästkontakt på sin fritid jämfört med klassrum där få elever hade hästkontakt (Merritt m fl., 2011). Även dammsugning av bussäten har påvisat hästallergen i damm, med högre halter i bussar som trafikerar glesbygd jämfört med stadsbussar (Merritt m fl., 2011).

Den indirekta spridningen av hästallergen via människor som har kontakt med hästar är av stor betydelse och är viktig att ta i beaktande för att skydda personer med hästallergi. Det är inte känt vilken grad av exponering som behövs för att en hästallergisk person ska få symptom och den individuella variationen är stor. Det bör framhållas att direktkontakt med hästar innebär en betydligt högre exponering för hästallergen än vad som är fallet via luftburen spridning.

Folkhälsomyndigheten har på sin hemsida samlat information om den senaste forskningen kring frågor om hästallergen, hur långt de sprids och påverkan på människan under tillsynsvägledning för hästhållning. Där står bland annat följande:

”Folkhälsomyndigheten rekommenderar ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter som stall, hästhagar, paddock och bebyggelse. Detta avstånd ska ses som utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid planärenden eller placering av bebyggelse eller hästverksamheter samt vid klagomålsärenden.”

Sammanfattning och bedömning

Svenska studier där mätningar av hästallergen har gjorts i områden kring stall och hagar har visat att luftburet hästallergen avklingar snabbt med avståndet. Hästallergen kunde uppmätas 50 till 100 m från stall eller hage och i ett fåtal luftprover kunde låga halter påvisas längre bort, framför allt i vindriktningen. En studie har visat att hästallergen kunde uppmätas i sedimenterat damm tagna på balkonger belägna på olika avstånd inom 250 m från stall. Hästallergen kunde detekteras inomhus i ett fåtal bostäder där ingen hade hästkontakt, dessa bostäder låg mycket nära stall (< 20 m). Dessa studier är baserade på större hästverksamheter med fler än 30 hästar. Vår bedömning är att mängden hästallergen som sprids från den aktuella hästgården med 2-3 hästar är betydligt lägre.

Generellt kan sägas att vindriktning, terrängens öppenhet och topografi påverkar spridning av hästallergen via luft. Området där bostäder planeras är beläget nord/nordväst om hästgården, vilket skulle innebära att bostäderna inte kommer ligga i vindriktningen när det blåser från väst/sydväst som är vanligaste vindriktningen. Marken i området är relativt flack och landskapet öppet. Det finns en gles träridå mellan hästgårdens åker (ej hästhage) och planområdet för etapp 3 som med fördel kan bevaras. Samma rekommendation gäller för träden längs med sommarhagen som man skulle kunna tänka sig att utvidga och förtäta. Ett någorlunda brett skogsparti, gärna med barrträd, förefaller kunna dämpa luftburen spridning av partiklar.

Indirekt spridning av hästallergen, via människors kläder, händer, hår etc, är av betydelse för förekomst av hästallergen i olika inomhusmiljöer. Detta är särskilt viktigt att beakta när man bygger offentliga verksamheter, såsom förskolor och skolor.

Djurverksamhet ger även upphov till lukt, flugor och buller. Sammantaget finns det flera faktorer att ta hänsyn till vid planering av nybyggnation intill hästanläggningar.

Referenser

Elfman L, Brännström J, Smedje G. Detection of horse allergen around a stable. *Int. Arch. Allergy Immunol.* 2008; 145: 269-726.

Emenius G, Merritt A-S, Härfast B. Dispersion of horse allergen from stables and areas with horses into homes. *Int Arch Allergy Immunol.* 2009; 150: 335-342.

Emenius G, Merritt A-S, Smedje G, Elfman L. Hästar i den fysiska samhällsplaneringen. Slutrapport till FORMAS, Dnr 250-2005-1655.

Folkhälsomyndigheten. Tillsynsvägledning hästhållning.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/tillsynsvagledning-halsoskydd/tillsynsvagledning-miljobalken/tillsynsvagledning-hasthallning/> (besökt 2019-04-25)

Merritt A-S, Emenius G, Elfman L, Smedje G. Measurement of horse allergen (Equ cx) in schools. *ISRN Allergy*, 2011. Article ID 574258.

Socialstyrelsen, Institutet för miljömedicin och Stockholms läns landsting. Miljöhälsorapport 2005. www.folkhalsomyndigheten.se

Socialstyrelsen och Karolinska Institutet. Miljöhälsorapport 2009.
www.folkhalsomyndigheten.se